

Seznam příloh

Příloha č. 1: Klasifikace nemocí dle MKN-10

Příloha č. 2: Přehled genů podílejících se na vzniku ADHD

Příloha č. 3: Výkresy žáků speciální třídy – aktivita Začarovaná třída

- a) Vojtěch
- b) Vendula
- c) Julie
- d) Tomáš
- e) Matěj
- f) Michal
- g) Tadeáš
- h) Daniel

Příloha č. 4: Přepis rozhovoru s třídní učitelkou chlapce

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru s asistentem pedagoga

Příloha č. 1: Klasifikace nemocí dle MKN-10 ^{1,2}

Hyperkinetické poruchy (F90)	Porucha aktivity a pozornosti Hyperkinetická porucha chování Jiné hyperkinetické poruchy chování
Poruchy chování (F91)	Porucha chování vázaná na vztahy v rodině Nesocializovaná porucha chování Porucha chování samotářského typu Nesocializovaná agresivní porucha chování Socializovaná porucha chování Porucha chování skupinového typu Skupinová delikvence Poklesky v souvislosti s členstvím v gangu Krádež s partou Opoziční vzdorovité chování Jiné poruchy chování Poruchy chování nespecifikované
Smišené poruchy chování a emocí (F92)	Depresivní porucha chování Smišené poruchy chování a emocí Poruchy chování spojené s emoční poruchou (F93 – úzkostná porucha apod.) Porucha chování spojená s neurotickou poruchou Smišené porucha chování a emocí nespecifikovaná
Emoční poruchy (F93)	Separáčnická úzkostná porucha v dětství Fobická anxiózní porucha v dětství Sociální anxiózní porucha v dětství Porucha sourozenecké rivality Jiné dětské emoční poruchy Poruchy identity Dětské emoční poruchy nespecifikované
Poruchy sociálních funkcí (F94)	Efektivní mutismus Selektivní mutismus Reaktivní porucha přichylnosti dětí Porucha nesinhibovaných vztahů u dětí Citově chladná psychopatie

¹ Klasifikace poruch chování a emocí. RYDLO, Josef a Libor ŠVARDALA. *Žák a sociálně patologické jevy v kontextu střední školy* [online]. [cit. 2013-06-30]. Dostupné z: http://www.oazlin.cz/prevence/9_2_3.php

² VOJTOVÁ, Věra. *Kapitoly z etopedie I.: Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. Vyd. 2. Brno: Brno, 2008. ISBN 978-80-210-4573-6.

	<p>Syndrom ústavního dítěte</p> <p>Jiné dětské poruchy sociálních funkcí</p> <p>Porucha dětských sociálních funkcí nespecifikovaná</p>
Tikové poruchy (F95)	<p>Přechodná tiková porucha</p> <p>Chronická motorická nebo vokální tiková porucha</p> <p>Kombinovaná tiková porucha – Tourettův syndrom</p>
Jiné poruchy chování a emocí (F98)	<p>Neorganická enuréza denního či nočního typu</p> <p>Neorganická enuréza</p> <p>Porucha příjmu jídla v útlém dětském věku</p> <p>Pika</p> <p>Poruchy se stereotypními pohyby</p> <p>Koktavost</p> <p>Brebtavost</p>

Příloha č. 2: Přehled genů podílejících se na vzniku ADHD³

System	Geny
Dopaminový	DRD1, DRD2, DRD3, DRD4, DRD5, DAT1, DBH, COMT, MAOA
Serotoninový	TDO2, TH, HTR1A, HTR2A, HTR2B, HTR2C, MAOB
Norepinefrinový	ADRA1A, ADRA1B, ADRA1C, ADRA2A, ADRA2B, ADRA2C, ADRB1, ADRB2, ADRB3, PNMT, NT, MAOA, MAOB, COMT
GABRA	GABRA1, GABRA2, GABRA3, GABRB1, GABRB2, GABRB3, GT

³ MICHALOVÁ, Zdeňka. *Analýza dílčích aspektů specifických poruch*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-205-9.

Příloha č. 3 – Výkresy žáků speciální třídy – aktivita Začarovaná třída

a) Vojtěch

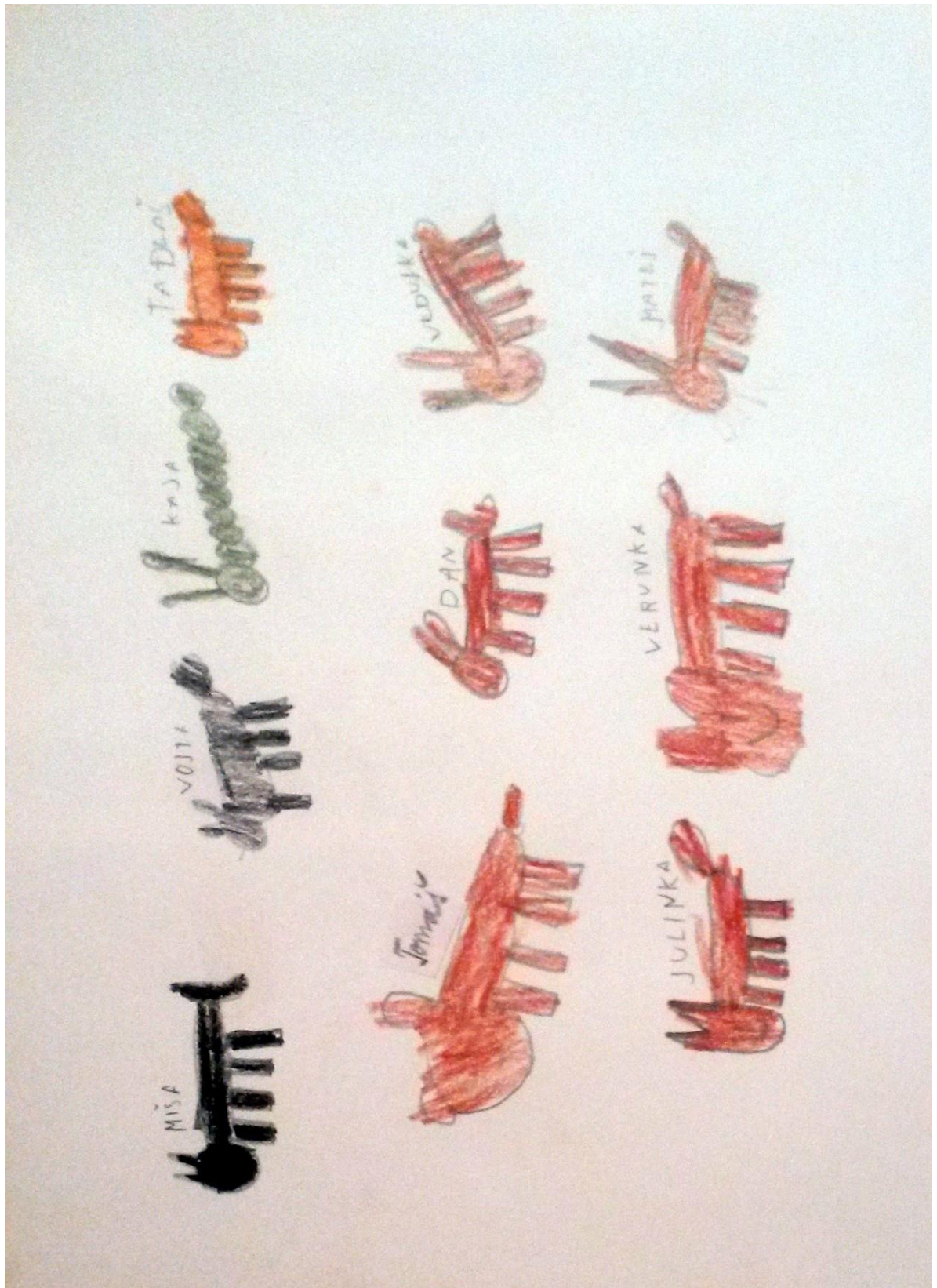
b) Julie

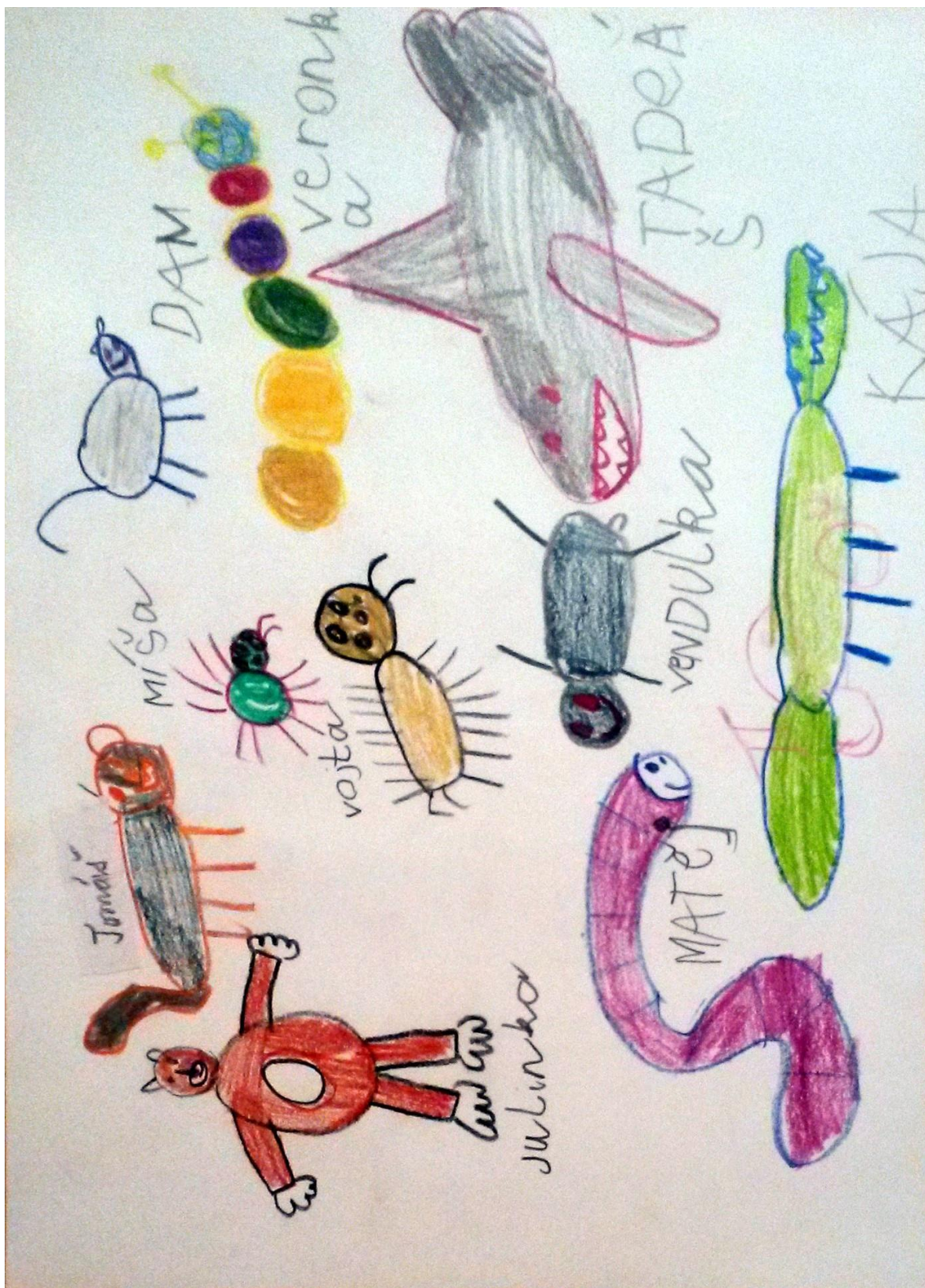
c) Tomáš

d) Matěj

e) Michal

f) Tadeáš

g) Daniel

Příloha č. 4 – Přepis rozhovoru s třídní učitelkou

Autorka práce: *„Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“*

Třídní učitelka: *„Vyšší odborné pedagogické.“*

Autorka práce: *„Jak dlouho pracujete v oboru?“*

Třídní učitelka: *„15 let“*

Autorka práce: *„Kolik let pracujete ve speciální třídě?“*

Třídní učitelka: *„15 let. Ta třída vznikla na základě mého projektu, který jsem dávala.“*

Autorka práce: *„Teď budou následovat otázky z prvního bloku, který se týká průběhu vyučování. Jak se ve třídě cítíte?“*

Třídní učitelka: *„Většinou dobře. Zdá se mi, že je to práce, kterou mám ráda, kterou umím. Myslím se, že ty moje pocity jsou většinou dobré. Většinou se tam cítím dobře, samozřejmě jsou nějaké chvíle, kdy je to namáhavý, kdy mám pocit, že ta práce je vyčerpávající. Protože se objeví okamžiky, kdy ty specifický potřeby dětí naberou vrchu a protože práce v odděleních a každý má zvláštní speciální potřeby, tak je někdy těžký to skloubit a je někdy těžký vyhovět, aby všemu bylo učiněno za dost. Ale cítím se tam dobře. Samozřejmě, že Tomáš tam vnáší díky svým potřebám specifickou atmosféru. Je to rozhodně úplně jiný, než když tam Tomáš nebyl, protože významně ovlivňuje klima ve třídě. Ale protože si myslím, že mě respektuje, tak to pořád jde nějak ukočírovat. Cítím se tam dobře, ale chvílemi jsou nebo z času na čas, teď už méně než ze začátku, jsou situace, které jsou náročné, které mě nějak vyvedou z míry, a musím využívat pedagogické diplomacie, abych to zvládla a profesionalitu v tom osobním přístupu. Abych si nebrala nic z toho osobně a nenechala jsem se tím zaskočit.“*

Autorka práce: *„Jak probíhá samotné vyučování?“*

Třídní učitelka: *„Samotná práce ve vyučování probíhá jako práce v odděleních, ve kterých se pracuje většinou individuálním přístupem výuky. Každý žák v jednotlivém oddělení má svoji práci. Někdy ani v oddělení se ta práce neshoduje. Po většinou převažuje ta práce individuální, ale používám i v některých případech frontální metodu výuky. Co se týče Tomáše si myslím, že vyučování probíhá především jako individuální výuka s tím, že se klade důraz na to, aby práci porozuměl, aby pracoval po výkladu povětšinou samostatně, popřípadě s dopomocí učitelky nebo asistentky. A aby zadanou práci splnil, dokončil, aby*

nepodléhal svým náladám, aby si vypěstoval pracovní vůli, aby podpořil své volní vlastnosti a aby využil veškerý potenciál, který má, aby jeho specifické poruchy učení, kdy on má diagnostikovanou také dyslexii, tak aby mu příliš nebránily ve využívání jeho intelektu, protože je chytrý a práci rozumí. Většinou rozumí, látku velmi rychle pochopí. Jsou samozřejmě situace, kdy se mu do práce nechce, kdy je to pro něj obtížné, tudíž se nechce namáhat a snaží se unikat do stěžování si, do zlosti, do vzteku, do odporu. Tak tomu se snažím předcházet anebo mu ukázat, že tímhle chováním ničeho nedosáhne. To na něj docela dobře funguje, obzvláště v současné době, kdy už tu práci v mojí třídě zná, kdy už máme vytvořený vztah, kdy on ví přesně, co si může dovolit a co nefunguje. Kdy rozhodně nemůže využívat nějakou neučenou bezmoc nebo narušování výuky. Samozřejmě, že se o to pokouší, snaží se, když se mu do práce nechce nejprve demonstrovat tu bezmoc, fňuká, vzteká se, poté, když mu není vyhověno, nařiká, snaží se vzbudit soucit. Ale ve finále většinou práci dokončí, někdy potřebuje podporu, ale v dost případech to nakonec dokáže sám. A přes ty stížnosti, které vznáší, např. že nemá žádný čas na hrani, že má málo přestávky, tak učivu celkem dobře rozumí.“

Autorka práce : „Jak ovlivňuje integrace chlapce s SPCH chod vyučování?“

Třídní učitelka: „Tak samotná integrace ovlivňuje klima třídy už tím, že Tomáš je inteligentní hoch, který je v rámci skupinové integrace zařazen do třídy, kde se učí děti s lehkým mentálním postižením. Už tenhle samotný fakt ovlivňuje klima třídy, protože on je chytřejší než děti a jakkoliv by to takhle přesně nenazval, tak ví, že umí vymyslet věci, které vyvedou ostatní děti s míry nebo jimi zaškodí a to pořád má v repertoáru. Že se snaží nějakým způsobem vyprovokovat, nenápadně, bez toho aniž by ho někdo u toho spatřil nebo zaškodit tak, že rychle promyšleně udělá něco, co ani ti ostatní nepostřehnou a potom to vyzní, že to mohl udělat i někdo jiný. Další věc je, že svým chováním odradil spolužáky od chuti s ním kamarádit, protože na začátku byli vůči němu hodně vstřícní, hodně tolerantní, ale on tím jak se choval, tak za tu dobu, co do třídy chodí, je přesvědčil, že mu není co věřit, že není možné se na něho spolehnout. A i když se snaží vždycky být ten, kdo půjčí věci, kdo se rozdělí o svačinu, kdo dává najevo, že pomůže, tak stejně ten ostatní způsob chování k těm dětem v nich vyvolává vůči němu neochotu s ním sdílet hru. Je schopen při hrách podvádět, při hrách, které mají nějaká pravidla a protože ty děti jsou slabší, tak on tím, že je podvede, tak vždycky získá vítězství a ono dobře poznají, že je podvedl. To je hodně nepříjemný pro ně. Myslím si, že někteří z něj mají i strach. Např. Míša, ten když jsme dokončovali věty,

z čeho mám ve škole strach... Miša dokončil větu, ve škole mám strach, když je tam Tomáš. Takže vyloženě je schopen to pojmenovat, že z něho má strach. Jakkoliv je třeba silnější, tak ví, že on může zaškodit způsobem, který nikdo nepředpokládá.“

Autorka práce: „A v tom samotném vyučování, jeho projevy a to jak on se chová, jak ovlivňují chod vyučování?“

Třídní učitelka: „Ze začátku to měnilo strukturu tak, že musel asistent s ním jít pracovat do jiné místnosti nebo bylo třeba, aby ostatní děti pracovaly s asistentem, a já jsem musela stát u něj a držet pozici. To znamená, aby věděl, že přes moji autoritu nemůže přejít, že co řeknu, to udělá. Křičel třeba, dupal, kopal, bouchal do lavice, vykřikoval, čímž rušil ostatní děti, ale někdy bylo třeba, aby to ta třída vydržela a on, aby dokončil práci na tomhle místě přes tenhle odpor a pak už se to neopakovalo. Tím právě, že mohl prožít to, že se tohle jeho chování, nepřinese vůbec žádný výsledek. Že jediné co je, že tu svoji práci bude muset dokončovat třeba přes přestávku, když ostatní si hrají. Pro děti to rozhodně bylo namáhavé, ale oni ze začátku byly hrozně tolerantní, protože oni samy věděly, že každý z nich má svoje specifika, že něco potřeboval. A každý si pamatuje, že pro něj něco bylo těžký a oni byly schopní vzít, že pro Tomáše je těžké poslouchat. Ale posléze si to u nich také zkazil samozřejmě. Pak při hodinách tělocviku hodně ta jeho agresivita ovlivňovala chod hodiny, protože musel někdy sedět na lavičce, nesměl se účastnit, nesměl chodit na přestávky, protože neustále nějakým způsobem škodil. Takže chodil do kruhu na chodbě, aby měl pohyb, byl oddělený od ostatních, ale on sám posléze přišel na to, že to nechce.“

Autorka práce: „Jak vidíte výhledově integraci chlapce s SPCH do hlavního vzdělávacího proudu?“

Třídní učitelka: „V tuto chvíli si myslím, že integrace je velmi obtížně proveditelná, protože Tomášova úspěšnost ve výuce a i schopnost účelově využívat slušné chování je vázaná na vztah s dospělou osobou. Musí být silně motivován, k tomu, aby to chtěl využívat. A protože v hlavním vzdělávacím proudu to není úplně dost dobře možné zajistit, aby tam vždy měl takový vztah, na kterém mu zásadně záleží, tak si myslím, že to je jedna věc, která může způsobit, že nebude respektovat autority. Další věc je, že nebude respektováno jeho tempo, budou přesuny z třídy do třídy, noví spolužáci, setkání na chodbách s dětmi, které rozhodně si ho budou všimnout a budou na něj nějak reagovat. Takže si myslím, že by to proběhlo neúspěšně ta integrace.“

Autorka práce: „*Děkuji, teď bude následovat blok otázek, týkajících se projevů chlapcova chování. Nejprve se ptám, ve které části vyučování žák nejvíce selhává. Dávám vám možnosti, a vyberte, prosím, jednu, ve které žák podle Vás nejvíce selhává – v průběhu přestávky, během mimořádných školních akcí, v průběhu hodin českého jazyka a matematiky a v průběhu hodin tělesné a výtvarné výchovy.*“

Třídní učitelka: „*On selhává ve všech těchto oblastech. A vždy z nějakého důvodu.*“

Autorka práce: „*Zkuste tedy pojmenovat důvody selhání v jednotlivých situacích.*“

Třídní učitelka: „*V průběhu přestávky selhává proto, že v tuhle chvíli on nenachází parťáka do hry. Nenachází nikoho, kdo by byl ochoten si s ním hrát mimo holčiček Verunky a Vendulky, ale to ho neuspokojuje. Venku na velké přestávce má kamaráda Alexe, ale s tím se z času na čas pohádá, takže tam není v pohodě. Neustále se snaží na sebe strhnout pozornost, upoutat děti a dělá to pořád nevhodným způsobem. Pořád se zapojuje do nějakých hádek. Mimořádný akce sice miluje a vždycky se ze začátku chová báječně, ale jak postupuje ta mimořádná školní akce a stoupá jeho únava z podnětů a celkově třeba i fyzická námaha na výpravě v lese, tak ta tolerance k podnětům z okolí se snižuje a on reaguje na věci, na které by jinak nereagoval. Zvyšuje se jeho nespokojenost, provokuje, dráždí ostatní. Musí pak být oddělen k jeho velké nelibosti. Musí jít třeba zvlášť a také mu vadí samozřejmě to, že s ním nikdo z dětí nechce jít ve dvojici. A celkově je hodně nespokojený. Ve většině případů je ke konci těch mimořádných školních akcí silně nespokojený. Ačkoliv si na ni vždycky těší a většinu času si užije hezky. Ale ten konec, to mu nejde. Matematika a čeština mu vyhovují, pokud jemu osobně se nezdá, že je to příliš namáhavé, pokud nemá pocit, že je toho moc a že bude muset víc pracovat, tak celkem samostatně a ochotně pracuje. Když má pocit, že látce nerozumí a že bude muset pracovat i pod dohledem, aby to zvládnul, tak většinou si stěžuje. Ale není to tak, že by často v takovýchto situacích selhával. To se hodně zlepšilo. Práci většinou plní, sešity má poměrně úhledné. Rozumí té látce, teď i v češtině se zlepšil. V průběhu tělocviku v současné době je to lepší, když se nehrají příliš hry, ve kterých by šlo o to, aby vyniknul, aby vyhrál. Ty zařazuji minimálně, po předchozím velkém upozornění, že o nic nejde. Ale určitě má tendenci, alespoň trochu vběhnout do nářadovny, prostě udělat něco, překročit nějak ty hranice, aspoň trochu. Záleží na situaci, záleží na tom, jestli je v pohodě s ostatními dětmi pro tu chvíli, protože někdy je schopen reagovat na to, že mu něco nejde tím, že ostatní se mu vysmívají.*“

Autorka práce: „Co je podle Vás hlavním spouštěčem negativních projevů chlapcova chování?“

Třídni učitelka: „Rozhodně únava, rozhodně jeho osobní založení, nízké sebevědomí, potřeba dokazovat si, že je lepší, potřeba vztahů, které neumí. Myslím si, že velkým zdrojem je také touha po tom dělat si to, co právě chci. Nemít nad sebou žádnou autoritu. Mimo jiné určitě, když je víkend u tatínka, přichází s tím, že nechce nic vyprávět, že je naštvaný, unavený. Je hodně nespokojený, když musí pracovat a docela často si stěžuje, že musel celý víkend pečovat o mámu, že musel celý víkend pracovat s tátou. Do určité míry je třeba to brát vážně, protože skutečně ty vztahy jsou v té rodině zvláštní a do určité míry je třeba přihlídnout k tomu, že Tomáš je pohodlný a rád by si dělal jenom věci, které ho vyloženě baví. Nemá pocit, že by chtěl sám jakkoliv přispět k báječnému chodu rodiny nebo domácnosti. Protože on má pořád pocit, že se o něj máma špatně stará a neustále má tendenci ji vytykat, že ona se dívá na televizi a on jí musí uvařit čaj. Nevím, do jaké míry je tam rovnováha v té vzájemné posluze nebo obsluze.“

Autorka práce: „Co nejčastěji vyvolá konflikt?“

Třídni učitelka: „Se mnou je to tak, že nechce respektovat nějaký nařízení nebo nechce splnit úkol. Ty nařízení už je miň, si uvědomuji. Celkem, co řeknu, respektuje. Ale když nechce pracovat, to je jeden z velkých důvodů. Další důvod je to, když něco provede na velké přestávce a neprojde mu to, tak neustále, i když mnohem méně než dřív, zkouší mě obelhat a vysvětlit, že on za nic nemůže, všichni okolo jsou viníci a on je ta oběť a my to nikdo nechápeme a chováme se k němu nespravedlivě. Tak tohle nereálný hodnocení toho svého konání, když je teda vystaven nějaké konfrontaci, tak to těžko zvládá. To má nízkou frustrační toleranci. Takže rozhodně není schopen uznávat svoji chybu, ale do určité míry se podřídí, ví, že to nefunguje, nějaký dlouhodobý vztek. Pak samozřejmě to pracovní zatížení. Té látky v páté třídě je poměrně hodně a jemu se pracovat tolik nechce.“

Autorka práce: „A vůči dětem?“

Třídni učitelka: „Je to především, když si s ním nechtějí hrát, když ho nechtějí vzít do hry nebo když mu řeknou, že podvádí, nebo když na něj žalují, že něco udělal. Obvinění určitě. A pak taky velikou zlost má, když nějakým nedopatřením mu třeba nevhodně zasáhnou do stavby. Třeba když mu něco poboří nebo něco naruší. I neradi, skutečně, tak to vůbec. Dále taky nespravedlnost. On má pocit v mnoha případech, že je něco nespravedlivé a musím

mu docela pádnými argumenty a takovou přímou asertivní komunikací vysvětlit, co se stalo a musím mít argumenty a musím mít tu pevnou autoritu, že opravdu vím, co se stalo. Měla bych mít vždycky dobré informace, musím si rozmyslet, jak moc ty obvinění, která třeba přijdou z velké přestávky, jsou relevantní, nebo jak moc je tam něco namícháno vedle. To už obnáší tu zkušenost s tím jeho chováním, že se tohle dá docela dobře odfiltrovat.“

Autorka práce: „Jaká opatření dle Vašeho názoru jsou optimální, pokud chlapec vyvolá konflikt?“

Třídní učitelka: „Když vznikne konflikt mezi mnou a Tomášem nebo mezi Tomášem a dětmi?“

Autorka práce: „V obou případech.“

Třídní učitelka: „Když vznikne konflikt mezi mnou a Tomášem, když už vznikne, tak optimální je nereagovat na jeho zlost a trvat na tom, co bylo s tím, že jasně a jednoduše vyjádřím, co je jeho úkolem, a odejdu. Když na sebe začne upozorňovat nějakými nevhodnými rušivými projevy, tak se otočím, a s pomocí veškeré řeči těla, tónu hlasu, pohledu, výrazových prostředků slovních, ale jednoduchých, dám najevo, že tohle je nevhodný a že o tom vůbec není třeba diskutovat. Je hrozně důležité zviditelnit ty hranice téměř tak, že bych je tam postavila. A když vznikne konflikt s dětmi, tak nejúčinnější je je oddělit a když to konflikt to vyžaduje, tak zjistit, co se stalo a být svrchovaně spravedlivý. To je nejúčinnější.“

Autorka práce: „Takže se ptáte všech dětí, co se stalo?“

Třídní učitelka: „Ano, takže opravdu tomu věnuji čas a zjistím, i kdybych měla přijít o půl vyučovací hodiny, tak to tomu věnuji v zájmu té věci. Protože myslím si, že pro Tomáše je strašně důležitý, aby ty věci byly spravedlivé. A myslím si, že i ten vztah, který máme je založen na tom, že on ví, že se nedopouštím vůči němu nespravedlnosti.“

Autorka práce: „Ted' následuje poslední blok otázek, který se týká třídního klimatu. Má chlapec ve třídě stálého kamaráda?“

Třídní učitelka: „Nemá. Nemá, protože vždycky někoho získá, kdo je ochoten s ním kamarádit a on dřív nebo později provede něco, čím ho odradí. Ublíží mu, zradí ho, vyžaduje třeba, aby ten člověk už nekamarádil s někým jiným, obviňuje ho, když se baví s někým jiným, že už není jeho dobrý kamarád. Klade na toho člověka vysoké nároky, na přátelství, takže nemá.“

Autorka práce: „Ovlivňuje přítomnost chlapce třídní klima a vztahy mezi členy třídního kolektivu?“

Třídní učitelka: „Rozhodně ovlivňuje i v tom, že ostatní členové drží dost spolu proti němu, což je pro Tomáše hodně nevýhodné, ale poskytuje mu to určité hranice, přes které on nemůže jít a je to pro něj také velmi výchovné.“

Autorka práce: „Které negativní projevy chování chlapce jsou dle Vašeho názoru pro zbylé členy třídního kolektivu nejvíce problematické, ve smyslu nejhůře akceptovatelné?“

Třídní učitelka: „Strašně je rozčilují provokace na velké přestávce, narušování hodiny takovými jeho osobními projevy a vztekem, svalování viny na ostatní, vlastní viny na ostatní a takové to nenápadné škodění. To jsou nejzásadnější věci.“

Příloha č. 5 – Přepis rozhovoru s asistentem pedagoga

Autorka práce: „*Jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání?*“

Asistent pedagoga: „*Střední s maturitou, gymnázium. Kurzy se nepočítají, vid’?*“

Autorka práce: „*Ne, to bohužel ne. Jak dlouho pracuješ v oboru?*“

Asistent pedagoga: „*Hele, pět let.*“

Autorka práce: „*A aktuálně ve speciální třídě jsi jak dlouho?*“

Asistent pedagoga: „*Druhý rok.*“

Autorka práce: „*Nyní budou následovat otázky, které se týkají průběhu vyučování. Jak se ve třídě cítíš?*“

Asistent pedagoga: „*Já se cítím dobře. Samozřejmě, že je to někdy náročné z důvodu toho, že jsme tam tři dospělí a někdy mi tam vadí hluk. Že se nemůžu soustředit přímo na práci s žákyní.*“

Autorka práce: „*Práce tě baví?*“

Asistent pedagoga: „*Ta práce mě baví. V celku mě baví ta práce.*“

Autorka práce: „*Jak probíhá samotné vyučování?*“

Asistent pedagoga: „*Já si myslím, že vyučování má docela pevnou strukturu, že děti vědí, co bude následovat a že atmosféra ve třídě je přátelská a taková řekla bych v celku uvolněná. Že děti se tam cítí dobře a i já se tam cítím dobře.*“

Autorka práce: „*Co se týče Tomáše, máš pocit, že do vyučování svoji přítomností nějak zasahuje nebo se vymyká?*“

Asistent pedagoga: „*No, tak Tomáš je náročnější na pozornost dospělého člověka. Myslím si, že si to dost hlídá, jestli je v hledáčku a pakliže si myslí, že v tom hledáčku není, tak se vždycky začnou díť nějaké věci, aby tu pozornost toho dospělého zase získal. Samozřejmě jakýmkoli způsobem. Spíš teda nějakou kravinou. Samozřejmě třeba přestávky probíhají tak, že Tomáš neustále sleduje, když si hraje s Veronikou, jestli já je sleduju. A když jako je nesleduju, tak se během nějaké doby, během šesti sedmi minut, něco uděje. Nemusí to být žádný velký průšvih, ale finále je takový, že musím intervenovat. Nebo někdo dospělý.*“

To samé se děje na přestávkách venku. A vlastně při tom samotném vyučování, si myslím, že je to v pohodě s ním. Někdy nemá chuť pracovat, ale tak jako všechny ty děti.“

Autorka práce: „Přijde ti, že pracuje bez potíží?“

Asistent pedagoga: „Hm, v pohodě. V rámci té třídy určitě. Ale rád na sebe strhává pozornost. To rozhodně.“

Autorka práce: „Ovlivňuje integrace chlapce s SPCH chod vyučování? V čem?“

Asistent pedagoga: „Určitě. Ale v tom samotném vyučování to nevnímám. Tak samozřejmě, když tam ten Tomáš je, tak to klima třídy je jiný, než když tam ten Tomáš není. Protože Tomáš je prostě silná osobnost tady v té třídě. Takže je jasné, že když tam není, tak je to prostě jinak. Rozhodně na sebe strhává více pozornosti než ostatní děti. Myslím si, že je ale všem dětem věnována stejně pozornost, že tím nijak příliš nenarušuje samotný chod vyučování. On povětšinou ví, co má dělat a pracuje samostatně.“

Autorka práce: „Jak vidíš výhledově integraci Tomáše do hlavního vzdělávacího proudu? Zdá se ti to reálné nebo nereálné a jaké důvody tě vedou k tomu rozhodnutí?“

Asistent pedagoga: „No, myslím se, že... Já jsem ho samozřejmě nezažila, když byl v té běžné třídě. Ale že v té běžné třídě by ztratil tu pozici, kterou má tady ve třídě, vzhledem k tomu, že tady je malý kolektiv a on si je dobře vědomý svého intelektu vůči ostatním dětem. Tak rázem by vlastně v té běžné třídě tohle ztratil a tam by potom mohl tu pozornost strhávat na sebe daleko horším způsobem. Kdyby ho třeba paní učitelka posadila někam dozadu, protože by mohl třeba rušit, určitě si myslím, že by zažíval větší neúspěchy, protože by dostával zpětnou vazbu jak od té paní učitelky, jinou než dostává tady, tak i vlastně od těch dětí. Takže by musel vlastně překonávat tyhle ty svoje vnitřní věci. Takže by asi neuspěl. Těžko říct, ale bylo by to na něm. Ale zdá se mi, že by to bylo pro něj mnohem náročnější. Zažíval by ty neúspěchy, to znamená, že by musel vynakládat mnohem větší úsilí na to, aby se sám překonával a to by pro něj bylo hodně stresující. Takže těžko říci, co by ten stres s ním udělal. Zdá se mi to ne nereálný, ale muselo by se to vyzkoušet. Určitě bych to vyzkoušela. Protože bych chtěla vědět, co to s ním udělá. Nikdy to nemůžeš vědět, ale tu šanci bych mu dala. Samozřejmě, že by to musela vědět paní učitelka, jak s ním pracovat, určitě by musel v té třídě mít od ní asi větší podporu než by měly ostatní děti, v rámci té pozornosti.“

Autorka práce: „*To jsme ukončily druhý blok. Teď bude následovat blok otázek, které se budou týkat konkrétních projevů. Ve které části vyučování žák nejvíce selhává? Dám Ti čtyři možnosti a zdůvodni mi prosím, proč se Ti zdá, že Tomáš selhává nejvíce právě v téhle oblasti. Možnosti jsou: během přestávek, v průběhu mimořádných školních akcí jako výlety či návštěvy divadla, během hodin českého jazyka a matematiky nebo během hodin tělesné a výtvarné výchovy.*“

Asistent pedagoga: „*Jednoznačně pro mě to znamenají přestávky. Určitě. Asi se svojí vůlí musí šíleně držet v hodinách, tak pak když má tu přestávku, tak to asi pustí a jede. Třeba během velkých přestávek, tam je věčně nějaký problém.*“

Autorka práce: „*V čem myslíš, že je to na té velké přestávce na školní zahradě horší než na té krátké přestávce?*“

Asistent pedagoga: „*No, protože má více prostoru, je tam více dětí, více se tam schová, má tam více pohybu a je to větší prostor. Já mám pocit, že on nabyde pocitu, že z toho většího prostoru má pocit větší svobody. Má větší pole působnosti, je tam více dětí, tudíž se snadněji ztratí a míň ho bude vidět. On nechce být viděn, pokud něco provede, což mu ten velký prostor umožňuje.*“

Autorka práce: „*V těch ostatních částech vyučování máš pocit, že se to projevuje nebo nikoli?*“

Asistent pedagoga: „*V té češtině a matematice si myslím, že Tomáš pracuje celkem dobře, ale má stoprocentně problém s množstvím učiva. Jakmile vidí, že je to množství učiva neadekvátní v jeho očích, tak nastupuje šílená nechuť a k tomu vlastně ta reakce toho vzteku. Jakože to nechce dělat, spíš než, že by byl nešťastný z toho, že to nezvládne. On je vzteklý, když vidí, že toho je tolik a nechce toho tolik dělat. Tohle vidím, nevím, jestli je to lenost. Jinak si myslím, že problémy nemá s dodržováním určitých pravidel. Ale nechce se mu to dělat. Když může, tak si to prostě povolí. Mám z něj pocit, že jakmile by nad sebou neměl tu kontrolu, vlastně tu intervenci každých pět nebo deset minut, jakmile dostane pocit, že na něj nikdo nekouká a nikdo ho nekontroluje, tak už by to nejradši nějakým způsobem obešel. Například píše slovní úlohu, tak když by se to mohlo, tak tam třeba nenapiše zkoušku nebo zápis, ačkoliv moc dobře ví, že se to takhle dělá. Nemám z něj pocit, že by byl natolik roztržitý, že by to nezvládl, ale nechce se mu to dělat. Ve výtvarce nevidím problém. Já si myslím, že jeho to kreslení baví, jde mu to a že ho to uklidňuje. On to má jako způsob*

relaxace a sebevyjádření. Tam je v klidu. Tělocvik je takový podobný jako velká přestávka. Velká tělocvična, velký prostor, takže Tomáš má zase pocit, že najednou je zase svobodný. Celkově mám z něj pocit, že se hodně koriguje. Jakmile se dostane někam, kde má velké prostory, tak převládne ten jeho pocit svobody, a pak to potřebuje ven. Ten přetlak, který asi zřejmě řeší vlastně v průběhu toho vyučování, protože si to uvědomuje. Nebo mu to je říkáno.“

Autorka práce: „A během těch mimořádných akcí, se nějak specificky projevuje jeho porucha chování?“

Asistent pedagoga: „Já myslím, že je v pohodě. Na mě působí celkem v klidu na těch výpravách. Když to srovnám s těmi ostatními kluky, přijde mi to srovnatelný.“

Autorka práce: „Co je podle tebe hlavním spouštěčem negativních projevů Tomášova chování?“

Asistent pedagoga: „Rozhodně přílišný pocit svobody, nekontrola, nikdo mě nekontroluje, nikdo se nedívá, tak teď můžu realizovat svoje plány. Nerozpozná hranice, například během her. On není schopen rozpoznat hranice, což vede často ke konfliktu a on není následně schopen sebereflexe. On k tomu přistupuje tak, že on by na jednu stranu hrozně chtěl mít ty kamarády, hrozně by si s nimi chtěl hrát, ale už má nějakou pověst, už se těm dětem něco stalo, mají s ním nějakou špatnou zkušenost, takže oni už k němu přistupují nějak a jemu to je líto. On by si s nimi chtěl hrát, teď třeba mluvím o těch přestávkách, tam je to hodně viditelné. Takže on do toho kontaktu s druhými dětmi jde v rámci hry na babu, ale potom nerozpozná už ten moment, kdy třeba těm dětem už to příjemné není. On ten moment nerozpozná a začne ještě více pošťuchovat, provokovat a není schopen si říct sám stop. Což tahle situace vždycky skončí nějakým konfliktem, a když potom do toho zasáhne někdo dospělý, tak má potřebu to svalovat na někoho jiného a ospravedlňuje se, protože se v tom sám nevyzná, nebo nechce vyznat a chce věci vidět jinak. Potom ještě ta nechůť pracovat jistě vede ke konfliktním situacím, především ve vztahu k autoritě teď myslím a nechůť vyhovět autoritě. Tomáš by si chtěl dělat věci po svém a chtěl by dosáhnout nějakého uznání, že on to vymyslel a že je to správnější než to, jak to myslí ta autorita. Tak i nožství práce, to vede k té nechuti. Když třeba skončí hodinu, kterou má paní učitelka nějak nastavenou, protože už zná, v jakém tempu to asi udělá a on má zrovna nějaký horší den a není schopen tolik pracovat, tak se rozčiluje, že musí někdy pracovat i trochu přes přestávku, aby práci dokončil. To je průšvih pro něj a to už se dostává do odporu

a vnímá to nespravedlivě vůči dětem, které už si hrají na koberci a mají přestávku. Někdy v tom může hrát roli únava z učení. Ale jinak si myslím, že on unavený fyzicky není. Naopak, že by potřeboval více pohybu. Ale je možná unavený z toho, jak se pořád musí hlídat.“

Autorka práce: „Co nejčastěji vyvolá konflikt? Jaký důvod? Když si promítneš ty konfliktní situace, co z toho vyvodíš?“

Asistent pedagoga: „No, neumí rozpoznávat ty hranice, nějaká soudnost. Taková ta normální soudnost, kdy normální člověk už teď ví, že tomu druhému to vadí, tak on jde přes to. Není schopen rozpoznat, že už musí přestat, protože bude následovat nějaký problém. Ted' nevím, jestli to není schopen rozeznat nebo jestli i přesto to udělá, protože si nemůže pomoci. V tu chvíli to nejde, nemůže jít přes sebe. Potom ta nechut' k práci, to souvisí s konfliktem s autoritou. Nechce se mu pracovat, z nějakého důvodu svého, takže je vzteklý a nastává konflikt s autoritou. Když je to s dětmi, tak mám pocit, že není schopen respektovat prostor toho druhého člověka. Nebo nechce to respektovat a potom škodí. A potom už škodí a priori, protože už je v takovém kruhu, kdy si říká, že stejně bude mít průšvih, tak už to nehodnotí to svoje chování a ještě to dělá více.“

Autorka práce: „Jaká opatření dle tvého názoru jsou optimální, pokud Tomáš vyvolá konflikt?“

Asistent pedagoga: „Já jsem s ním měla jeden velký konflikt v jeho volném čase v loni (pozn. autorky: v roce 2013). To bylo, když on na hřišti házel kameny po dětech a dostal se do afektivního záchvatu. Ale to jsem vyřešila naprosto chladně. Je to na něm. Já když jsem s ním ve dvou, je to na něm. Já jsem mu řekla, ať mi to nevysvětluje, nezajímá mě to. Naprosto jsem s ním nediskutovala. Prostě ať to udělá takhle a nebavím se s ním. Nechci žádné vysvětlování, když už ten konflikt je. Takže nediskutovat s ním. Ale samozřejmě záleží na situaci. Pokud mně odmlouvá, tak já to řeším způsobem, nezačíněj s tím, nediskutuj, neodmlouvej a on potom většinou dělá. Ve vztahu k dětem když vznikne konflikt, já moc neřeším. Pokud si vyslechnu nějaké stížnosti od dětí, tak on většinou chvíli vychladne a pak dvěma nebo třemi větami se o tom bavíme. Více se s ním o tom nebavím. Spíš tím způsobem, Tomáši ty moc dobře víš a dále s ním o tom nediskutuji. Častěji mám pocit, že on se snaží manipulovat. Takže nedávat mu dostatek prostoru pro manipulaci. Pak pokud se stane něco na koberci, tak nějaký trest. Tzn. oddělit, na trestnou lavici do třídy, 5 minut v lavici, a klid.“

Autorka práce: „*Teď se dostáváme k poslednímu bloku otázek, které se budou týkat třídního klimatu. Myslíš si, že Tomáš má ve třídě stálého kamaráda?*“

Asistent pedagoga: „*Řekla bych, že nemá.*“

Autorka práce: „*A proč myslíš, že nemá?*“

Asistent pedagoga: „*Já myslím, že se ho děti bojí. Že s ním mají nějakou špatnou zkušenost a podvědomě z něho cítí jeho převahu, protože on je silná osobnost ve třídě. Tudíž se automaticky staví do submisivní role a nemohou spolu navázat kamarádský vztah. Oni ho berou jako obavu. Nechci říkat přímo jako agresora, to si nemyslím, že až tak. Ale jsou pořád ve střehu a nejsou si jistí. Takové uvolnění, přátelské povídání, to tam nevidím. On jim to neposkytuje, ale oni jemu v podstatě také ne. I zájmy mají dost rozdílné. Neřekla bych, že Tomáš má ve třídě stálého kamaráda.*“

Autorka práce: „*Myslíš si, že ovlivňuje přítomnost Tomáše třídní klima a vztahy mezi členy třídního kolektivu? Pokud ano, tak jak?*“

Asistent pedagoga: „*Myslím si, že ano.*“

Autorka práce: „*A v čem?*“

Asistent pedagoga: „*Myslím si, že děti se ho prostě bojí. Takže to zcela jistě ovlivňuje ty vztahy, že se třeba skupinkují, i když Tomáš nic nedělá. Třeba by si s nimi Tomáš i chtěl hrát, ale oni si stejně radši něco špitají spolu. Když tam není, tak se to neděje. Víceméně se to děje vždycky vůči němu. Ta třída je do určité míry rozdělena na Tomáše a zbytek třídy. Vnímám v tom i hodně vliv paní učitelky, ale teď v kladném slova smyslu. Paní učitelka se hodně snaží podporovat pochopení u dětí, a kdyby v tomhle hodně povolila, tak ty vztahy jsou ještě zřetelnější. Je to neustále pod jejím vedením, takže to není tolik vidět. Kdyby jim dala větší volnost, tomu kolektivu, tak by to byla pravděpodobně viditelnější. Takže paní učitelka se snaží v dětech povzbuzovat pochopení, že Tomáš stejně jako ostatní děti má své specifické potřeby a je třeba je do určité míry chápat.*“

Autorka práce: „*Které negativní projevy chování chlapce jsou podle tebe pro zbylé členy třídního kolektivu nejvíce problematické, tedy nejhůře akceptovatelné?*“

Asistent pedagoga: „*Určitě provokování a různé slovní napadání, ale i fyzické. Takže agresivní chování, takové to nenápadné. Toho štouchne, zkrátka dělá těm dětem věci, které jim nejsou příjemné, a dělá je naschvál, navíc z toho má pocit jakéhosi vítězství.*“